

Krigen i Ukraine og anti-imperialisme i dag

Af Lene Junker og Charlie Lywood

Indledning

Vi står ved et afgørende skift i dag. To atombevæbnede magter står overfor hinanden i Europa for første gang siden begyndelsen af den kolde krig. Krigen i Ukraine er ikke en forbigående begivenhed. Den har rødder i en konflikt mellem stormagterne, der rækker langt ud over Ukraine. Den bundes i den globale rivalisering, der begyndte at tage form efter Den Kolde Krig og Sovjetunionens sammenbrud. NATOs ekspansion mod øst udtrykker USAs vilje og styrke til at kontrollere områderne i Østeuropa, som grænser op til Rusland.

Ruslands krig mod Ukraine har skabt betydelig forvirring på venstrefløjen. En meget lille del har det synspunkt, at Rusland blot reagerer på USA og NATOs ekspansion og afholder sig fra kritik. Men flertallet på venstrefløjen har reageret ved helt at afvise NATOs ekspansive rolle og støtte op om, at NATO sender våben til Ukraine og indfører sanktioner, som den eneste måde at forsvare Ukraine på.

Begge de to positioner ender med, hver på deres måde at støtte en af rivalerne i den imperialistiske rivalisering som det mindste onde. Dette minder om Den Kolde Krigs epoke, hvor en stor del af venstrefløjen betragtede det statskapitalistiske USSR som socialistisk. I dag fører denne tilgang til en "fredswashing" af NATO - den vestlige imperialismes vigtigste organ til fremme af sine interesser.

En stor del af venstrefløj med Enhedslisten og SF i spidsen har kollapsed ind i støtte til vores egne imperialisme. Både støtte til Danmarks interesse og USA og dennes militær alliance NATO. Dette betyder en knæfald for den ene part i en inter-imperialistisk krig som det helt åbenlyst er. Og som aktørerne i den klart udtrykker.

Denne lille pjece vil forsøg at give nogle andre forklaring på hvordan socialister kan agere i en verden som bliver mere og mere militariseret og hvor krav til politisk og teoretisk klarhed er stigende. Vores håb er at det kan inspirere til modstand og til at vende sig mod alle vores hersker så vil i København som Bryssels, Moskva, Beijing og Washington.

Danmark og krigen

Den herskende klasse i Danmark bakkede med det samme totalt op bag støtten til Ukraine og ignorerede eller bakkede op om de mange års ekspansion af NATO mod øst som et afgørende element i Ruslands desperate imperialistisk eventyr i Ukraine. Og har siden da eskalerede våben leverancer i milliardklassen til Ukraine. Så meget at, hvis disse tales med, har Danmark opnåede målet 2 % af BNP til "forsvar" allerede i 2030. BNP i 2022 var på 2798 mia. kr. Så det bliver i mindst 56 mia. kr. plus forøgelsen af BNP til den tid.

Danmark har givet donationer til Ukraine for omkring fem milliarder kroner indtil nu. Og med den nye Ukraine-fond skruer Danmark betydeligt op for støtten og afsætter yderligere syv milliarder kroner i 2023. De skal bruges til militær hjælp, i civilsamfundet og til erhvervsstøtte, som betyder at åbne veje for at danske firmaer kan få finger i de store genopbygningskontrakter som ville være på spil efter krigens afslutning.

I dag hvor Rusland er åbenlyst kørt fast og har ikke opnåede en hurtige fald af Kijev styret, hældes avanceret missil systemer, leopard tanks og al verdens militært isenkram ind i Ukraine. Og sågar, som man slår syv kors for sig i begyndelsen af krigen, F16 fly som allerede nu sendes til Baltikum så Ukrainske piloter kan trænes i at flyve dem. Dets mere succes den Ukrainske militær får des mere hældes der ovenpå. Des svagere Rusland fremstår, dets mere eskalerer Danmark og NATO-støtten. Strategien synes nu en reelt Russisk ydmygelse på slagmarken.

Samtidige benyttede Frederiksen regering anledningen af invasionen til at annoncerer at der arbejdes på en aftale med USA om baser i Danmark som fremskudt position for amerikanske infanteri og fly. Bornholm ville være et oplagt sted. Tæt på Baltikum og den russiske grænse. En aftale, som med sikkerhed, lært af erfaringer fra Norge, ville betyde atomvåben på dansk jord.

Danmarks imperialistisk udenrigspolitik skifter ham

Bush, Blair og Foghs epoke er slut. Anders Foghs aktivistiske udenrigs- og sikkerhedspolitik, som gennem to årtier opstillede de danske forsvarslinjer rundt omkring i verden præcis der, hvor det samtidig passede ind i USA's kamp mod terrorisme, er slut.

Kampen mod terrorisme var blot påskuddet, som USA brugte i forsøget på at bruge sin militære overlegenhed til at genvinde den tabte økonomiske hegemoni. Dermed sikrede Danmark sine egne imperialistiske interesser.

Forsøget mislykkes. Det stod klart allerede i 2010, da USA og "The Coalition of the Willing", som Danmark også tilhørte, endegyldigt forlod Irak som tabere. Derefter blev alle kræfter, inklusive NATO, under Obama sat ind i Afghanistan. Her led USA og NATO endnu et ydmygende nederlag, da de over hals og hoved måtte lade sig evakuere fra Afghanistan i august 2021.

Den relative, men vedvarende svækkelse af USA, verdens stærkeste imperialistiske magt, har givet plads til andre mindre og regionale imperialistiske magter i Mellemøsten og Afrika. For eksempel slås Saudi-Arabien, Iran og Tyrkiet om indflydelse og magt i området. Kina, USA og Frankrig konkurrerer i Afrika om at sikre kontinentets rigdomme for sig selv.

Men først og fremmest er Kina den imperialistiske magt, som er blevet styrket både økonomisk og militært. Kina står nu som den egentlige trussel på verdensplan mod USA. I den sammenhæng er Danmark og NATO's massive

økonomiske og militære støtte til Ukraine et klart signal om, hvad de vestlige imperialistiske magter er klar til, hvis Kina skulle udfordre USA's dominans i Sydøstasien, ved for eksempel at invadere Taiwan. Kina skal lære af hvad den vestlige imperialismen er i stand til overfor Rusland.

Den én-polet verdensorden er blevet multipolær

Danmark, som et lille imperialistisk land, har altid loyalt støttet op om USA og sikret sine imperialistiske interesser derigennem. Men den strategi er ikke i sig selv brugbar længere, da USA's svigtende position sætter spørgsmålstegn ved, om de har magten og viljen til at sikre danske imperialistiske interesser.

Det er i dansk imperialistisk interesse at skaffe sig en stabil plads i den multipolære verdensorden i en tid med øget imperialistisk rivalisering såvel økonomisk som militært. Det handler først og fremmest om at sikre transportveje, forsyninger af råvarer og komponenter og eksport af danske produkter til verdensmarkedet.

Derfor har magthaverne i Danmark længe villet ophæve de danske forsvarsforbehold overfor EU, sådan at man kunne blive en mere integreret del af EU's militære opbygning. Med Ruslands angreb på Ukraine i februar 2022 blev der skabt en stemning af frygt, som afskaffede forsvarsforbeholdet ved en vejledende folkeafstemning.

Danmark ser EU's militære opbygning som et vigtigt alternativ til USA særligt der, hvor EU's og USA's interesser ikke er sammenfaldende.

Pragmatisk idealisme

Lars Løkke og SVM regeringens nye udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske strategi, som han selv kalder "pragmatisk idealisme" ligner til forveksling den strategi, de fleste andre lande allerede praktiserer.

Samtidig gør den en "dyd ud af nødvendigheden": Våbensalget til Saudi Arabien, våbenkøbet i Israel og leflen for diktaturet i Egypten og regimet i Rwanda for at få dem til at overtage "vores flygtninge". Dermed ophøjer den "pragmatisk idealisme" disse handlinger fra at være en "undtagelse" til at blive en anerkendt strategi. Danske imperialistiske interesser først og sidst.

Det bliver befriende at slippe for de notoriske løgne og kvalmende begrundelser, som fulgte med både Anders Foghs "aktivistiske" og den senere socialdemokratiske "værdibaserede" udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Til gengæld bliver vi nu viklet ind i frygt, nationalisme og økonomisk nødvendighed som elastik i metermål. Forsvaret for “vores værdier” forsvinder ikke helt. Men sprogbrugen har allerede ændret sig ift. Ukraine. Nu betones “deres sikkerhed er vores sikkerhed” mere end “demokratiske værdier”.

“Pragmatisk idealisme” vil også være et bekvemt grundlag for de kommende forhandlinger om et nyt forsvarsforlig. Regeringens udspil vil afsætte yderligere 143 milliarder til militæret de næste 10 år. I 2022 brugte Danmark 27,1 milliarder på militæret.

Desværre ser det ud til at denne tendens til “pragmatiske idealisme” også har bredt sig til Enhedslisten, hvis seneste årsmøde i 2023 - godt nok med et snævert flertal - ændrede sit principprogram til at være tilhænger af et dansk forsvar og medlemskab af NATO og EU. Enhedslistens gruppeformand Peder Hvelplund siger til Berlingske: “Vi har nu fået cementeret i vores principprogram, at det ikke er en del af principprogrammet at gå ind for nedlæggelse af militæret. Og også, at vi anerkender, at Danmark er medlem af NATO, så længe der ikke findes et brugbart alternativ”.

Imperialistisk rivalisering

Det er de underliggende systemiske brudflader i kapitalismen, som er årsagen til dette skifte. Uanset om magthaverne anerkender det, så kræver den voksende ulighed, fattigdom og klimakaos, at de ruster sig til at håndtere situationen, så de fortsat kan overleve i den globale konkurrence og bevare kontrollen. Det er imperialismens ABC.

For dette formål betyder “værdier” ingenting. Det handler om brutal magt og indflydelse, sådan at ens egne økonomiske og militære interesser fremmes i en verden af konkurrerende stater. Magthaverne overalt i verden, ligesom herhjemme, forsøger at styrke sig ved at opruste, skabe nye alliancer og lade arbejderklassen betale hele gildet. De er klar til at tillade enorme ødelæggelser, som får Irak, Afghanistan, Libyen, Syrien og Ukraine til at blegne - og atomkrigen lurker i kulissen.

Enhedslisten og SF støtter NATO's optrapning af krigen

Enhedslisten og SF støtter begge at sende våben til Ukraine. SF deltog også i det nye forsvarsforlig i 2022, som i ly af den russiske invasion, postede milliarder i oprustning. Ledende skikkelser i Enhedslisten som Pelle Dragsted m.fl. har gjort sig til talsmænd for, at der først skal etableres en ny ”global sikkerhedsarkitektur” før man kan forlade NATO. Alternativt skal man vælge en ”reformvej”, som skal gøre NATO til en “ren” forsvarsalliance. ¹

¹Pelle Dragsted m.fl. *6 teser om anti-imperialisme efter Putins krig*. <https://solidaritet.dk/6-teser-om-anti-imperialisme-efter-putins-krig/>

Sagt med andre ord, så skal venstrefløjen have flertal i Folketinget for at få den danske stat til at gå imod selve grundlaget for NATO - en militæralliance, som blev født i en imperialistisk rivalisering mellem USA og Sovjet med Vesteuropas hjælp. Opgaven vil selv Sisyfos nok mene er håbløs

Flertallet i Enhedslisten mener, at der skal skabes en freds- og afrustning bevægelse, som på tværs af medlemslandene kan gå imod den voksende militarisme. Denne bevægelse skal arbejde for at reformere NATO. Ja, der er hårdt brug for en ny freds- og antikrigsbevægelse. Internationale Socialister var med til at danne "Fredsiniciativet" i foråret 2022. Det skete på initiativ af medlemmer af Enhedslisten, men desværre ikke af Enhedslisten som parti.

Håbet om at reformere NATO er utopi. NATO er den herskende klasses redskab til at forsvare og udvide USA og Vestens verdensorden. En international freds og antikrigsbevægelse må være imod al oprustning. I Danmark, som NATO-medlem, er afstandtagen til NATOs militære oprustning afgørende. Som marxister forstår vi NATO som en del af imperialismens væsen. ²

Hvad er imperialismen egentlig?

Vi forstår NATO i konteksten af den imperialistiske rivalisering. Hvis vi ikke forstår den imperialistiske verdensorden og de forskellige magters manøvrering inden for dette system, inklusive Danmark som imperialistisk land, er vi hverken i stand til at forstå eller handle på det.

Imperialismen er et produkt af det kapitalistiske konkurrencesystem, som er den iboende og dynamiske drivkraft i kapitalismen – vækst og atter vækst eller gå under. Det lille bryggeri i bunden af Valby Bakke bliver til et multinationalt selskab med interesser over hele kloden. Dampskibsselskabet Svendborg udvikler sig til en af verdens største containerrederier med havneterminaler over hele verden og grene til industri og bankvirksomhed i Danmark. Denne udvikling er ikke kun sket i Danmark med Carlsberg og Mærsk, men i alle kapitalistiske lande.

Imperialismen er det system, som fungerer ved at de kapitalistiske stater varetager deres egne kapitalisters økonomiske interesser internationalt. Det sker ofte gennem handelsaftaler og diplomatiske manøvrer og indblanding i andre landes politik. Men når det ikke er nok, bliver militærmagt brugt. Det er imperialismens blodige historie de seneste 150 år. Det er forståelse af imperialismen som en uundgåelig konsekvens af

(Solidaritet 13.05.2022). Se svar til Dragsted m.fl. fra Charlie Lywood m.fl. *At ride en tiger i fuld galop: Svar på 6 teser om anti-imperialisme* <https://solidaritet.dk/at-ride-en-tiger-i-fuld-galop-svar-til-teser-om-anti-imperialisme/> (Solidaritet 22.05.22)

² Fredsiniciativet blev dannet i maj måned 2022 som respons til den russiske invasion og NATO's eskalering af krigen: <https://www.facebook.com/FredsiniciativetDK>

kapitalismens akkumulations tvang, som kan gøre os i stand til at analysere, hvad der er på spil i krigen i Ukraine i dag og samtidig placere NATO som en central del af den ene imperialistiske lejr's strategi.

Imperialismen, NATO og Ukraine-krigen

Ruslands angreb på Ukraine er en imperialistisk angreb. USA og NATO-alliancen holder sig ikke tilbage med at eskalere krigen efter nederlagene i Irak og Afghanistan. De hælder massive forsyninger af våben og våbensystemer ind i Ukraine og de østeuropæiske stater, der grænser op til Rusland. NATOs troppe niveauer i Østeuropa er fordoblet; Europas dominerende økonomiske magt, Tyskland, har annonceret en stigning på 100 milliarder euro i sit militærbudget. NATO-landene, inklusive Danmark, har øget deres forsvarsbudgetter betragteligt. Europa har oprustet og er blevet yderligere militariseret i ly af den russiske invasion.

Finland og Sverige har tilsluttet sig NATO og dermed fordoblet længden af NATOs grænse til Rusland. Desværre stemte Enhedslisten for Finlands og Sveriges indtræden i NATO. Venstrepartiet i Sverige, Rødt i Norge og Die Linke i Tysklands stemte alle imod.

Den imperialistiske rivalisering når ud over Europa. På "Quad Summit" i maj 2022 med Japan, Australien og Indien omtalte Biden krigen i Ukraine som en "mørk time" i magternes fælles historie og afslørede en ny 13-nationers Indo-Pacific Economic Framework, der sigter mod at inddæmme Kina. Ydermere har Biden gentagne gange brudt årtiers "strategisk tvetydighed" om Taiwan og lovet at forsvare øen militært mod Kina. Det seneste udenrigsministermøde i Beijing mellem Kina og USA (juni 2023) ændret intet og der sker konfrontationer jævnlige omkring Taiwan.

Historiske træk ved den imperialistiske rivalisering

Konflikten mellem Rusland og Vesten, herunder Ruslands angreb på Ukraine, bærer alle træk ved imperialistisk rivalisering.

For det første er imperialismen et dynamisk system af konkurrence mellem stater, hvis økonomiske, militære og geopolitiske magt vokser og aftager. Konflikter eskalere ofte, netop når en magtbalance skifter. I de mest ekstreme eksempler bryder dette ud i militær konfrontation. Den russiske dominans har været faldende siden 1989. Angrebet på Ukraine kommer fordi Ruslands stormagtsstatus er presset, da det er ved at tabe Ukraine til EU, USA og NATO.

For det andet står stater ikke over for hinanden som ligeværdige, netop fordi deres økonomiske og militære ressourcer sjældent er symmetriske. En stats evne til at projicere magt er relateret til dens økonomiske styrke, men kan ikke blot reduceres til den.

For det tredje udelukker den overordnede økonomiske eller militære ulempe ved en svagere imperialisme ikke brugen af militær magt mod stærkere rivaler. En mindre betydningsfuld imperialistisk magt kan godt opnå

specifikke geopolitiske og militære fordele mod en stærkere imperialistisk magt. Japans overraskelsesangreb på det russiske imperium i den russisk-japanske krig i 1904, som Japan kom ud af som sejrherre, er et eksempel.

For det fjerde involverer krige mellem imperialistiske stater sjældent blot to rivaler. En konflikt i én del af det globale system har konsekvenser for stater andre steder. Alliancer smedes, og hver lejr søger at udnytte spændinger og så splittelse blandt sine konkurrenter. Et godt eksempel her er de skiftende alliancer i Mellemøsten.

Endelig udøver det globale system en tvang på alle stater til konstant at søge fordele, opnå hegemoni og stræbe efter herredømme over deres eget "indflydelsessfære" ved at gribe ind i deres rivalers egen sfære. Denne rivalisering er i sidste ende et "nulsumsspil". I en stræben efter kapitalakkumulation kan ingen del af det globale system efterlades uden for konkurrerende staters sfære. Som den marxistisk økonom, David Harvey, bemærker: "De kan ikke alle lykkes i det lange løb. Enten bukkes de svageste under og kommer i krise med lokal devaluering eller geopolitiske kampe opstår mellem regioner ... med den altid tilstedeværende fare for militære konfrontationer (af den slags, der gav os to verdenskrige mellem kapitalistiske magter i det 20. århundrede) lurende i baggrunden."

3

Illusioner i de internationale organer

Enhedslistens vision er ikke et brud med dette imperialistiske og krigeriske system. I stedet peger de på "multilaterale samarbejder som FN og OSCE, der skaber rammerne for en regelbaseret international orden. Hvor ingen lande er tvunget til at søge alliancer med den ene eller anden imperialistiske supermagt for at kunne bevare sin suverænitet." Det er desværre et fromt håb.⁴

FN er ikke et alternativ til imperialismen. FN er struktureret omkring de imperialistiske magters indbyrdes styrkeforhold, da 2. Verdenskrig sluttede med de fem vindende magter som permanente medlemmer i FN's ledelse, Sikkerhedsrådet, hvor de også har vetoret. Den ret giver de ikke væk, og hvis den blev afskaffet, ville de bare gøre FN overflødig. Og hvis alt andet mislykkedes, vil de bruge NATO eller en til lejligheden opfundet alliance som i Irakkrigen, hvor der var splittelse i NATO.

Deres vision reducerer anti-imperialismen til en verden, hvor kapitalistiske lande kan bevare deres suverænitet ved frit at bestemme over deres eget forsvar. Men den kapitalistiske konkurrences vækstdynamik betyder, at

³ Harvey, David (2003), *The New Imperialism*. Oxford: University Press, s.123 <https://eatonak.org/IPE501/downloads/files/New%20Imperialism.pdf> (12.06.2022)

⁴ Se Dragsted m.fl. op cit.

kapitalistiske virksomheder vokser ud over de suveræne landes grænser, kan en verden af ”suveræne” kapitalistiske lande ikke eksistere.

Sådan en verden vil heller ikke være uden imperialistiske magter, da de stater – der udvikler det bedste militær-isenkram – også er dem, som kan erobre og forsvare markeder og ressourcer. Krige stopper først, når kapitalismen som fostrer imperialismen, afskaffes. Desværre tvinger de iboende drivkræfter i kapitalismen en international konkurrence igennem, som igen tvinger stater til at søge den militære alliance, der beskytter kapitalens interesser bedst.

Men helt bortset fra den naivitet, som præger denne vision om en fredelige verden, kan det aldrig være socialisters opgave at finde svar på de forskellige nationers ”sikkerhedspolitiske” interesser. Socialister ønsker grænserne ophævet og disse stater nedlægges. Danmarks ”sikkerhed” er en national, kapitalistisk stats sikkerhed for, at den herskende klasse kan blive ved med at kunne udbytte arbejderklassen. Socialister har en interesse i ophævelsen af nationale stater. Vi er internationalister og vores flag er rødt, ikke rød-hvidt.

NATO er en militær alliance skabt for at sikre USAs hegemoni

Socialister skal først og fremmest kigge mod de folkelige kræfter, som er uafhængige af imperialismen for at stoppe krige og udfordre de forskellige herskende klasser. I den sammenhæng er NATO et meget dårligt valg af partnerskab.

Når et reaktionært, autoritært regime i Rusland invaderer et land, der er venligt over for Vesten, kan det være fristende at forsøge at afgøre, hvad det ”mindre onde” er. Den venstreorienterede, britiske forfatter Paul Mason indrammede krigen i Ukraine på denne måde i en artikel i magasinet New Statesman i slutningen af februar 2022. Her argumenterede han for støtte til NATO: ”Vi er i en global konflikt mellem systemer - demokrati, videnskab og retsstatsprincippet versus diktatur, misinformation og væbnet anarki.”⁵

Men NATOs historie helt frem til i dag fortæller en anden historie. Faktisk opstod den version af kapitalismen, som Mason beskriver, ikke af en særlig oplyst videnskab. I stedet havde den at gøre med ren og skær økonomisk interesse og profit for amerikansk industri og USAs interesser. NATOs opgave i alt dette var ikke at forsvare demokratiet. Det var at tvinge resten af verden til at underlægge sig USAs vilje efter Anden Verdenskrig – uanset om verden kunne lide det eller ej. Derfor rammer forfatteren, Slavoj Žižek, hovedet på sømmet i et længere

⁵ Paul Mason, The left must stand with Ukraine against Putin’s aggression (New Statesman, 22.02.2022).

<https://www.newstatesman.com/comment/2022/02/the-left-must-stand-with-ukraine-against-putins-aggression> n

debatindlæg i Information den 19.9.22. Han skriver bl.a.: “ Ukraine kæmper mod to koloniseringer: Både Rusland og neoliberalismen vil overtage deres jord. Krigen i Ukraine handler ikke kun om ukrainernes nationale selvbestemmelse, men også om, hvem der i sidste ende får kontrol over dets frugtbare landbrugsjord, som Vestens agroindustrielle storkoncerner længe har ønsket at sætte sig på.”⁶

Efter anden verdenskrig fremstod USA som den største globale militære, økonomiske og politiske magt. USA ønskede, at markederne skulle domineres af amerikanske multinationale selskaber og skabe nye “frie markeder”, der var bygget op omkring deres handel og industri. Det gjorde de gennem lån og støtte til europæiske lande bl.a. via Marshall-hjælpen.

Men USA stod overfor en udfordring fra den statskapitalistiske Sovjetunion, som så sin egen industri bedst tjent med kontrol af landene i Østeuropa og Asien. Så det ideologiske sammenstød mellem USA og USSR handlede ikke om progressivt demokrati mod et reaktionært, autoritært system. Sammenstødet repræsenterede to konkurrerende opfattelser af, hvordan kapitalismen skulle fungere. Derfor blev de to supermagter rivaler i perioden 1945-91 under det, der kaldes “Den kolde Krig”.

NATO er USAs strategiske alliance

USA støttede sine interesser ved at fremme sin militære magt i hele Europa – og oprettelsen af NATO var en afgørende del af dette. Tanken var, at dette ikke kun ville stoppe USSR, men også forhindre Tyskland i at genopstå som en magt i Europa, der kunne udfordre USA. Som NATOs første generalsekretær udtrykte det, var pointen “at holde russerne ude, amerikanerne inde og tyskerne nede.”

Den tilsyneladende fred eller terrorbalance, som NATOs tilhængere hævder, at dette medførte, var faktisk en omfattende militarisering af Europa. Amerikansk militær magt betød, at man opbyggede et omfattende netværk af baser på tværs af kontinentet – herunder én for atombombefly i Grønland.

På det tidspunkt tillod regeringer overalt i Europa uden at have nogen aftale om, hvordan eller hvornår de ville blive brugt. Det betød heller ikke demokrati eller frihed. For Storbritannien og Frankrig var det at blive medlem af NATO og støtte USA en måde at holde fast i deres kolonier på. Ikke så snart var Anden Verdenskrig afsluttet, så begyndte Frankrig en blodig kampagne for at generobre kontrollen over Indokina – det nuværende Vietnam, Cambodja og Laos.

⁶ Slavoj Žižek Ukraine kæmper mod to koloniseringer: Både Rusland og neoliberalismen vil overtage deres jord (Information d. 17.09.2022). https://www.information.dk/debat/2022/09/ukraine-kaemper-to-koloniseringer-baade-rusland-neoliberalismen-overtage-jord?lst_cntrb

I praksis betød det takket være NATO, at USA praktisk talt finansierede hele kolonikrigen. Da Frankrig stod over for et nederlag, gjorde USA sig klar til at gribe ind og Vietnamkrigen startede. For Storbritannien handlede NATO-medlemskabet i første omgang om et desperat at forsøge at opretholde Storbritannien som en magt på niveau med USA.

NATO-medlemmerne er også nødt til at give efter for USA's vilje. Da Storbritannien og Frankrig invaderede Egypten i 1956 som et modtræk imod, at landets antikolonialistiske regering havde nationaliseret Suez-kanalen, var USA oprørt over, at de handlede uden dets tilladelse. USA ønskede, at Frankrig og Storbritannien forstod deres underordnede rolle – og krævede, at de trak sig tilbage. Derefter accepterede Storbritannien sin rolle som USAs juniorpartner i NATO.

Alle NATO-medlemmer skal underkaste sig USA's dominans projekt. Det er ikke demokrati, som er kriterie for medlemskab. NATO beviste dette fra starten, da det bød Portugals fascistiske diktatur velkommen i sin fold i 1949. Og NATO havde ingen betænkeligheder ved på en beskidt og voldelig måde at blande sig i sine medlemslande anliggender, for at sørge for at dette forblev sådan. Gang på gang har Danmarks skiftende regeringer vist, at de underkaster sig USA. Fra løgn om atomvåben på Grønland til regeringens jagt på FET's tidligere chef for at have "afsløret" kablesamarbejdet med USA.

NATO opløses ikke efter Sovjets kollaps

NATOs oprindelige formål at være "beskyttelse" mod USSR forsvandt med Sovjetunionens sammenbrud. I stedet genopfandt NATO sig selv. Ikke længere handlede det blot om at forsvare den amerikanske magt, men at eksportere den yderligere. "Out of area operations" blev det nye strategiske koncept i 1990erne.

For første gang var NATO-styrker aktivt involveret i bombning og invasion af andre lande og begyndte næsten øjeblikkeligt på Balkan. NATO sagde, at dets række af bombeangreb og "flyveforbudszoner" mod krigsførende Balkanlande op gennem 1990erne handlede om at stoppe etnisk udrensning. I virkeligheden var de fleste af disse rettet mod serbiske styrker. De serbiske regeringer var ikke alene om at udøve etniske udrensninger. USA støttede serbernes modstandere, fordi det var den bedste måde at udvide sin indflydelse til den del af verden, der nu var åben på grund af Sovjets sammenbrud.

Den aftale, som USA foreslog serberne i 1999, krævede, at NATO-styrkerne fik lov til frit at gå ind i Serbien og udnytte dette lands ressourcer. NATOs 11 uger lange bombekampagne - herunder bombning med klyngebomber, der spredtes over store områder - dræbte mange hundrede civile.

NATO's interventioner på Balkan var første skridt i retning af ekspansionen til Østeuropa. Ligesom det var tilfældet, da NATO blev grundlagt, er dets sammenstød med Rusland en afspejling af to imperialistiske magters konkurrence om markeder og politisk kontrol i Østeuropa.

NATO og udvidelse mod øst efter 1990

Da den tyske genforening i 1990, nærmede sig, fandt der intense forhandlinger sted om tilbagetrækning af de russiske tropper, der var stationeret i Østtyskland som en del af de allieredes aftaler ved slutningen af Anden Verdenskrig. USAs udenrigsminister James Baker gav den sovjetiske leder Mikhail Gorbatsjov et mundtligt løfte, som den russiske ledelse lige siden har påberåbt sig, om at NATO ikke ville rykke "en tomme" mod øst.

Bakers løfte blev aldrig skrevet ned. Løftet var fremsat taktisk for at sikre tysk genforening og tilbagetrækning af russiske tropper fra Østeuropa.

Rusland havde længe insisteret på betydningen af en "multipolær verden". Bag denne terminologi lå en strategisk tilgang for at sikre den russiske imperialismes interesser sammen med, at de store imperialistiske magter indgik en gensidig anerkendelse af hinandens regionale hegemonier og globale interesser, som de kom til udtryk gennem "sikkerheds partnerskaber" og militært samarbejde.

I 2009 grundlagde Den Europæiske Union det østlige partnerskab (EaP), der omfattede seks tidligere sovjetrepublikker: Armenien, Aserbajdsjan, Hviderusland, Georgien, Moldova og Ukraine. Et lækket telegram afslørede, at det østlige partnerskab havde til formål at "modvirke Ruslands indflydelse i Østeuropa" og "søge efter måder at øge den vestlige indflydelse ud over NATOs østlige grænser". Det østlige partnerskab blev forstærket af bilaterale forbindelser, associeringsaftaler med individuelle lande og etableringen af et "omfattende frihandelsområde".

I 2020 havde 14 nye lande, der lå tæt op ad Ruslands tidligere sovjetiske grænse, sluttet sig til NATO. Denne af NATO viste russerne, at USA's strategi, der gik ud på "inddæmning gennem udvidelse", nu var uigenkaldelig.

Udvidelsen af NATO udgjorde både en konstant trussel mod Ruslands grænser og dets regionale hegemoni, forhindrede et økonomisk formaliseret partnerskab med Europa og lod Rusland forblive i rollen som råvareleverandør. Rusland var således truet både geopolitisk og økonomisk.

Ruslands modsvar

Putin så skriften på væggen. Hvis ikke Rusland blev moderniseret og forstærkede sin militær kapacitet, var dets rolle som stormagt slut. Derfor satte han et massivt program i gang for opbygningen af militæret.

Efter 2000 voksede Ruslands militærbudget med 20 procent over 9 år. Rusland påbegyndte et yderligere program for øgede militærudgifter, reformer og modernisering, der accelererede efter krigen i Georgien i 2008.

Militærudgifterne nåede op på rekordhøje 5,4 procent af BNP i 2015 og steg fra 29 milliarder USD i 2010 til 91 milliarder USD, selvom de derefter faldt med 30 procent under påvirkning af sanktionerne efter 2014.

Ligesom Sovjetunionen aldrig kom på omgangshøjde med vesten, er det også umuligt for Rusland. Det amerikanske forsvarsbudget i 2016 var 573 milliarder dollars, og Kinas var 135 milliarder dollars. I dag er NATOs medlemmer ansvarlige for omkring 70 procent af verdens årlige militærudgifter på 1,7 billioner dollars.

Ukraine blev alligevel det sted, hvor Putin satsede på at standse det, som den russiske herskende klasse opfattede som en truende udvikling henimod undergangen. USA og NATO benyttede derefter Ruslands invasion til yderligere at øge deres regionale og globale dominans. Den ukrainske modstand er derfor blevet underlagt en krig mellem imperialistiske magter. En stedfortræderkrig.

Hvis Rusland skulle blive besejret, som det ser ud til, ved hjælp af massiv økonomisk og militær hjælp fra vesten, ville USA og dets allierede så reagere ved at nedruste og opløse NATO? Nej, de ville fejre deres sejr og booste NATO yderligere. USA ville føle sig styrket i den globale konkurrence med Kina, den egentlige udfordrer af USAs herredømme.

Krig, modstand og internationalisme?

Krig presser alle aktører. Ikke mindst venstrefløjen. På samme måde som det nationale ståsted førte til socialisters opbakning bag egne herskende klasser under Første Verdenskrig, kan man ane de samme toner på NATO-landenes venstrefløj i dag. Men der er revolutionære svar til krige, som ikke ender i knæfald for egne magthavere.

Lige nu er den russiske antikrigsbevægelse helt central for at stoppe Ruslands angreb på Ukraine. Først og fremmest almindelige arbejders modstand mod krigen. På trods af intens undertrykkelse gik titusindvis af russere gået på gaden for at fordømme Putins krig, i begyndelsen. Da undertrykkelsen steg, faldt antallet. Men de mobiliseringsbølger som Rusland har sæt i gang har slået fejl. Enten har folk flygtede ud af landet, eller har de gemt sig. Den seneste mobilisering som skulle få 400.000 nye professionelle soldater til fronten, opnåede kun 120.000.

Jo længere krigen trækker ud, jo mere socialt oprør vil der komme. Specielt nu, hvor russiske soldater i tusindvis vender hjem i "bodybags". Der vil kunne opstå en situation, hvor frygten skifter side. Og hvor Putin mister opbakning blandt den herskende klasse og han erstattes af en mere kompromis venlig figur. Den russiske herskende klasse ønsker ikke en total nederlag som kan stoppe deres imperialistiske Ambitioner i årtier. Ej hellere ønsker de et oprør forneden, så hellere kom den i forkøbet.

En anden faktor af betydning er utilfredshed og mytteri i de væbnede styrker. De gentagne beretninger om russiske soldater, som nægter at deltage i krigen i Ukraine, og som saboterer deres egne køretøjer, minder om den måde, amerikanske soldater under Vietnam-krigen gjorde oprør. Utilfredshed blandt de russiske soldater kan underminere invasionen af Ukraine. Og hvis Putin gør alvor af at mobilisere ukrainerne i de besatte områder under dække af, at de nu er "russere", kan der opstå en masse modstand og omfattende mytteri. Vi skal tage mod russiske desertører og andre, som flygter fra krigen, ligesom vi har taget imod krigsflygtninge fra Ukraine.

Vi støtter ubetinget ukrainernes ret til national selvstændighed, men ikke ukritisk. Opbygningen af oppositionelle kræfter og modstand i Ukraine, som er uafhængige af NATOs våben og kontrol og USA's økonomiske interesser, vil være afgørende, uanset hvilke imperialistiske magter, som vil få kontrol med Ukraine. USA og vesten tabte i Irak og Afghanistan. Hele vejen igennem har freds- og antikrigsbevægelse støttet den civile krigsmodstand i form af faglige organiseringer og kvindegrupper mv. Vi har kæmpet for at modtage flygtninge og yde humanitær hjælp.

Endelig er der antikrigsbevægelse i NATO-landene. Hver eneste protestmarch, hver eneste forbindelse til den bredere klassekamp, kamp mod nedskæringer og for velfærd, er vigtig. Her skal vi udfordre oprustningens spiralen og de oppustede forsvarsbudgetter og dermed gøre det sværere for USA og vesten at gøre Ukraine til en vasalstat. Det giver os et ansvar for at agitere for og organisere en kamp, som kan føre til protester og oprør herhjemme. Hvis venstrefløjen opgiver modstanden mod NATO i medlemslandene, styrker vi blot NATOs kamp for overherredømme i kampen mellem de imperialistiske magter.

Alle fire beskrevne forhold kan gøre krigen i Ukraine til en forløber for et oprør imod alle landes herskende klasser, som lige nu intensiverer deres forsøg på at optrappe krigen. Specielt når de lugter blod ved Ruslands militære tilbagemag. Krige er forfærdelige, men de skaber store brudflader i de kæmpende parters samfund og dermed baggrund for oprør og revolutioner.

Marxisten C.L.R. James fra Trinidad (forfatteren til "Black Jacobins") var en beslutsom anti-imperialist, som var modstander af Italiens invasion af Etiopien i 1935. I den forbindelse gjorde han det klart, at det ikke måtte betyde, at han ville bakke op om de andre imperialistiske magters forsøg på at fordrive italienerne. James skrev dengang: "Lad os ikke blot bekæmpe den italienske imperialisme, men også de andre røvere og undertrykkere, den franske og den britiske imperialisme. Tillad dem ikke at spænde dig for deres vogn. For kommer man først inden for den

imperialistiske politiske indflydelse, så vil man blive svækket af stanken, og herefter vil man drukne i sumpen af løgne og hykleri. Undgå at være fluen, som flyver ind i deres edderkoppespind.”⁷

Den holdning burde inspirere os i dag. At bøje sig for imperialismen, som NATO er en central og afgørende del af, skaber ikke fred, men lammer os i forhold til at bekæmpe en krigerisk verdensstruktur. Vi modsætter os alle imperialistiske krige og deres aktører, herunder Ruslands brutale invasion i Ukraine, men vores hovedfjende er vores egen stat, Danmark, som deltager aktivt. Fjenden er herhjemme. Derfor bør socialister fortsat arbejde for afskaffelsen og svækkelsen af NATO, herunder Danmarks udtræden.

Håbet er oprør for neden

Den kapitalistiske konkurrence og imperialistiske rivalisering stopper ikke af sig selv. Den kan kun stoppes af et omfattende globalt oprør. I løbet af de sidste tre-fire år har vi set forskellige former for oprør, som har udfordret denne dagsordenen.

Kampen har taget mange former. Mod militærets kup i Thailand, mod Lukashenkos klæben sig til magten i Belarus, socialt oprør i Chile og revolutionen i Sudan. Alt sammen har det skabt håb om at erstatte magthavernes interesser i at forblive rige og mægtige med en anden mere socialt retfærdigt verden. De fleste oprør er blevet slået ned eller er stadig uafgjorte. Men den grundlæggende utilfredshed med verdens tilstand eksisterer stadigvæk. Det seneste udtryk for dette er strejkebølgen i Europa i foråret 2023, mest udtalt i Frankrig.

Som socialister må vi støtte disse oprør og se dem som håbet og muligheden for at stoppe den imperialistiske rivalisering, skabe fred og global og social retfærdighed.

At støtte sit eget lands sikkerhed, oprustning og krigsdeltagelse giver kun sikkerhed for en fortsættelse af denne ulige verden under kapitalismens åg.

⁷ C.L.R. James, Is this worth the war? The Leagues scheme to rob Abyssinia of its independence (The New Leader , 05.05.1935).
<https://www.marxists.org/archive/james-clr/works/1935/new-leader.htm>